

A TERMÉSZET.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csíkszétsimonyi és ernyest

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRAT.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 3 FRT.

A vidra.

Tél van; zimankós, zuzmarás tél. Holle asszony nem fukarkodott selymes hópihéivel, — fehér lepel borul a tájra, a meddig a szem ellát. Elnémult a madárdal, nem hangzik az unkák mélabús panasza, estenden nem czikkáz a bőregér a levegőben, csak az erdő mélyéből fakad fel egy-egy fojtott sóhaj, mintha sinlené fagyos békóját, itt-ott megroppan az ág a súlyos hóteher alatt, azután újra csend lesz, . . . síri, megdöbbenő némaság. Ez a dermesztő nyugalom azonban csak látszat, csak felszín. A téli zordonságban is eleven élet lüktet körülöttünk; fenn a hegyen, lenn a völgyben s a súlyos jégpánczélja alatt fészengő patakban, mindenütt élet pezseg, — erős, színes, meleg élet, csak nem oly kirívó, nem oly zajos és tömeges, mint az év másik szakában.

Állatvilágunknak nem egy oly tagja van, mely hóban, fagyban is megállja helyét és a természettől kijelölt életfeladatait ép oly sikeresen teljesíti, mint a meleg évszakban. Ilyen a vidra, vizeink általánosan ismeretes halpusztítója.

A vidra (*Lutra lutra* L.) a menyétfélék családjának vérbeli ivadéka. Közelel rokona a mi kis menyétünknek, a nyestnek, nyusztnak, hermelinek s a görénynek és valamikor, még a harmadkor elején, rokonaihoz hasonlóan a fákon és sziklákon élte világát, később azonban a vízi élethez alkalmazkodott s ma már csaknem teljesen vízi állat. Voltaképen nem is egyéb, mint egy hatalmas testű nyest, mely a vízi tartózkodásnak meg-

felelő szervezetet öltött, koponyájának és fogzatának alkata azonban még ma is a nyesté.

A vidra-nem már a föld korábbi korszakaiban az egész földön el volt terjedve; Francia-, Német- és Angolország, Észak-Afrika, India, Észak-Amerika és Brazília harmadkori rétegeiben (nevezetesen a miocaen-, pliocaen- és pleistocaen-ben) tizenkét faj ásatag maradványaira akadtak s még ma is tizenegy faj él a földön. A mai fajok közül három Ázsia déli s délkeleti részeire, kettő Afrikára s négy Amerikára szorítkozik, egy faj

Ázsia és Amerika északi részeit közösen lakja, egy pedig Európa nyugati s északi részeitől kezdve egész Európán s Ázsián végigterjed és Afrika északi részein is honos.¹⁾ Ez az utóbbi faj a hazánkban is általánosan elterjedt közönséges, vagy folyami vidra. Látjuk, hogy minden földrésznek van egy, vagy több vidrafaja, csupán Ausztrália van teljesen híjával, a miből arra kell következtetnünk, hogy a mikor a vidrák származásuk csomópontjából szertevándoroltak, még valamennyi földrész összefüggött egymással, de Ausztrália már akkor is földünk önálló, különvált tagja volt s ide már egy sem juthatott el.

A vidra keletkezésének csomópontjául Ázsiának a Himalája hegyrendszertől délre és keletre eső, folyóvízben gazdag területe tekinthető, a mennyiben a harmadkori »siwalikfauna« rétegeiben bukkanunk a legrégebbi faj ásatag maradványaira, melynek legközelebbi rokona még ma napság is él Szumátra szigetén.²⁾

A vidrának szárazföldi életet folytató, nyestforma ősei e tájon kezdtek a vízi élethez hozzászokni és szervezetükben a vízi életmódhoz alkalmazkodni s innen terjedtek el, a folyóvölgyeket követve, az egymással összefüggő nagy világrészekben.

A mai vidrafajok már tökéletes vízi állatok s egész szervezetük meglepő összhangban áll a vízi élet követelményeivel. Képzeljünk egy elül-hátul keskenyre nyújtott, kissé lapos, hátul erős kormánylapáttal, derekán két pár rövid, de széles végű evezővel felszerelt csónakot, — ilyen a vidra teste. Lássuk közelebbről.

Feje vaskos, hosszukos tojásdad, előfelé keskenyedő, felülről kissé lapított. Arczorra rövid, kerekített. Tompa orrát csupasz, hálózatosan barázdált és lapos szaruszemölcsökkel megrakott bőr borítja, melynek két oldalán találjuk a lapos, hosszú, íves orrlyukakat. Fülei nagyon

¹⁾ Dr. E. L. Trouessart »Catalogus Mammalium«, Berlin 1897, fasc. II. p. 282—287.

²⁾ R. Lydekker »Die geogr. Verbr. u. geolog. Entwickl. d. Säugetiere«, Prof. G. Siebert fordítása, Jena 1897, p. 275—287.

rövidek, csaknem egészen eltűnnek a bundában s a vízi élethez való alkalmazkodás következményeképp bőrréddő által elzárhatók; végük lekerekített. Vastag felső ajkát több sor erős bajuszszerű díszíti, melyek közül a hátsók a leghosszabbak; az alsó ajak bajuszszerű kicsinyek és gyéren állanak. Szeme fölött a szájug mögött, arczán és torkán szintén sertéi vannak. Nyaka rövid és vastag. Erőtéljes, megnyújtott törzse egészben hengeres, kissé lapított. Izmos farka hátra felé vékonyodó, tompa csúcsba futó, fél akkora mint a test hossza. Végtagjai nagyon rövidek, ötujjasok; az ujjakat a karmokig nyúló vastag úszóhártya köti össze. Mellő lábainak karmai hosszabbak és hegyesebbek, mint a hátulsókéi.

Egész testét sűrű, rövid, odasimuló szőrözet fedi. Nemezzőre kissé merev, hogy a víz könnyen lefolyhassék róla, gyapjuszőre nagyon finom. Bundája a vízben nem nedvesedik át.

Színezete a kor, nem s különösen az évszak szerint változó; felül többnyire fényes, vörhenyes sötétbarna, alul világosabb, fehéresbe hajló; nyaka alatt, feje oldalán, állán s mellén gyakran szennyes fehér, vagy szürkés, olykor fehér foltos. A fiatalok színezete inkább szürkés barna.

Csonttani (osteologiai) jellegei közül csak a következőket emeljük ki. Közepesen nyújtott koponyája felül nagyon lapos, oldalról tekintve csaknem vízszintes, hátul erős és széles, a homlokcsontok a koponya fele hosszában két oldalról nagyon összenyomottak. Fogazata 3/6 fogból áll, nevezetesen 6/6 metszőfogán kívül 1/1 szem-, 3/3 előzár-, 1/1 tépő és 1/1 utózárófoga van jobbról is, balról is. Jellemző tulajdonsága, hogy a felső állkapocs metsző fogai közül a külső sokkal nagyobb a közbülsőknél, az alsó állkapocs második metszőfoga jóval hátrább áll a többinél, az alsó állkapocs három előzárófoga közül jól látható, azonban a felső állkapocs első előzárófoga nagyon kicsiny, a szemfog mögé búj s kívülről nem látható.¹⁾

¹⁾ I. H. Blasius »Naturg. d. Säugetiere Deutschl.« Braunschweig, 1857.

Farkaskaland.

— „A Természet“ eredeti tárczája. —

Nem vadászembernek fogalma sincs arról az élvezetről, mit a vadászat nyújt a szenvedélyes nimródoknak.

Egyedül, minden kiséret, minden társaság nélkül kinn az erdőn, a vizek között a lápokon, hol nemesebb és veszedelmesebb vadak is tanyáznak, hol a magány rejtelmes csöndjében a lesgödör, vagy cserjésben ülve várjuk a prédát — vagy éppen cserkélve a magas avarok között, minden perczen fölugró vadat sejtve, jó fegyverünk ravaszán babrálva várunk ama kéjes pillanatra, melyben lövésünk eldördülhet.

Erdész akartam lenni és gazda lettem. Sorsom egy alföldi nagyobb uradalomba vezérelt, ahol régi szenvedélyemnek: a vadászatnak is hódolhattam. Vadunk volt bőven és minden szabadidőmet az erdőn, a réteken és vizek között töltöttem.

Egy alkalommal számadó juhászom kolompos számara hátán négy darab megnyújtott ürüt hozott a tiszt lakba, az ötödik ürü pedig megfőjtva, összemarczangolva volt a számár hátára felkötve.

— Jelentem ispán uram — négy „bürgét“ hoztam, volt a rövid bevezetés.

— Az ötödiket pedig megcsúfolta a „férög“.

Azt tudtam, hogy a négy ürü valamely birka-nyavalyában hullott el, de hogy minő „férög“ pusztította el az ötödiket, azt nem tudtam hirtelenében elgondolni.

— Hát az ötödiket „férög“ csúfolta meg gazduram. Ejnye-ejnye . . .

— Az ám a „férög“ ispán uram. Tegnap este alkonyatkor tulajdon szemem láttára csúfolta meg s oly hirtelen elbánt vele, hogy mire neki uszítottam a „kasznárt“ meg a „bundást“, már akkorra bele is kóstolt a legjobb ürümbe.

Szégyeltem egy kissé a dolgot, de juhászom előtt még sem árultam el, hogy biz én vadász létemre most sem tudtam, mi az a „férög“. Később aztán nagy diplomáciai fondorlatok és kerülő fogásokkal mégis csak kisütöttem, hogy biz az nem más, mint farkas, melyet e vidéken férögnek szoktak nevezni.

No, gondoltam, most megvalósíthatom régen táplált óhajomat s végre nemcsak ártatlan nyulacskát, hanem veszedelmes vadat is fogok lőhetni.

Eszembe jutottak ama hátborzongató vadászalandok, miket a kalendáriumokból ismertem, melyeket a híres francia oroszlánvadász, a bátor Gerard kapitány élt keresztül. Megpezdült hát bennem is a nimródvér és rögtön elhatároztam, hogy mint Gerard Afrikában, úgy én is itt e környéket megszabadítom a kártékony fenevadaktól.

Gyönyörű telünk volt. Kinn a szárnyékok körül még nem volt nagy a hófúvás. A domboldalokon mindenütt kilátszott a

Testhossza vidékek szerint különböző. A Nemzeti Múzeum legnagyobb példánya 1.2 m. hosszú s ebből 80 cm. esik a fejre és törzsre, 40 cm. a farkra.

A vidra Európa és Ázsia legnagyobb részét lakja. Európában a lappok hazájától déli Olasz- és Görögorszáig, Ázsiában a sarkkörtől Indiáig, China- és Japánig található. Észak-Afrikában pedig Algír és Tunis vidékén észlelték. Síkságon és hegyes vidékeken egyaránt jól találja magát, ha csak megfelelő «halasvizet» talál, vagyis ha tisztavízű, halban gazdag patakok, folyók és tavak állnak rendelkezésére. Az iszapos vízben nem halászhatván kedvére, ily tájakon nem is fordul elő. Így Transzkáspiában, hol a nagyobb folyók a finom szemcséjű löszagyagtól zavarosak, a tisztavízű hegyi patakok mellékeire húzódtak fel¹⁾. A talaj minősége s az éghajlat nagyon csekély befolyással van elterjedésére, sokszor nagy magasságokban, sőt az örökös hó határán (a Himalájában 4000 m. tengerszín feletti magasságban) is észlelték. Hazánkban szélteben elterjedt. Hegyvidékeink pizstrángos patakjai mentén ép úgy ismerik, mint nagy folyóink, pl. a Duna, Dráva, Olt, Maros stb. mellékein. Alföldi folyóink mentén nem kevésbé gyakori, mint a felföldön. A Dráva s Duna összességében fekvő bellyei uradalomban a nyolczvanas években évente 10—15 példányt ejtettek el, 1881/82-ben 19-et s 1892. óta mindegyre szaporodik.²⁾ Leginkább kedveli a félreeső, meredek, alámosott partú vizeket, hol a vízbenyúló gyökérzet között alkalmas búvóhelyekre talál. Olykor kerti tavakba s malomárkokba is betéved.

A vidranak többnyire állandó lakása van. Előszere-ttel tanyázik valamely természetes, vagy magaásta parti lyukban, honnan több folyosót vezet a víztükör alá s a föld színére³⁾, szükségből azonban valamely elhagyott

¹⁾ Dr. G. Radde & Dr. A. Walter »Die Säugetiere Transkasiens«, Zoolog. Jahrbücher, System. Abth. Jena 1889, p. 1022.

²⁾ Mojsisovics Agost »Das Thierleben der österr.-ungar. Tiefebene«, Wien 1897, p. 227.

³⁾ Dr. B. Altum »Forstzoologie«, I. Berlin, 1872, p. 171.

rókalyukkal, vagy partmenti fűzfaodual is beéri. Lakását különben gyakran változtatja s kedvezőtlen vízállás, vagy táplálékhiány következtében, gyakran meredek és teljesen kopár vidékeken keresztül, messzire vándorol. Kóborló természetének megfelelően több mértföldnyire terjeszti ki vadászterületét, a vízparttól azonban nem szívesen távozik.

A vidra nyughatatlan természetű, de félénk és nagyon óvatos állat. Nappal rendszeren vaczkában rejtőzik, legfeljebb sütkérezni jön ki; vadászatát éjjel űzi. Kiváló ügyességgel úszik s bukk a vízben. Mély vízben rendszeren alábukva és háton úszva, alulról ragadja meg zsákmányát, sekély vízben valami zugba tereli a halat, honnan nem szabadulhat. Télen a jég lékein keresztül bukk a vízbe, hogy prédához jusson. Némely észlelő szerint párosával szeret halászni.

Mindenek felett való tápláléka a hal s mivel töbet öl, mint a mennyit elfogyaszt, halas tavakban nagyon kártékony. Hal szükében beéri rákkal, megtámadja a vízi madarakat s elkölti tojásaikat, megeszi a vízi poczkot, békát, sőt, ha nagyon felkopik az álla, növényi eledelhez is hozzá nyúl¹⁾. A nagyobb halat a szárazon költi el, csontjait és beleit azonban nem eszi meg; a kisebb halat úzás közben nyeli el. Gyakran abba a kellemetlen helyzetbe jut, hogy fáradsággal szerzett prédáját más, nálánál lomhább halkedvelőkkel kénytelen megosztani, sőt nekik teljesen át is engedni. A zsákmányon lakmározó vidrát nemcsak a róka háborgatja, de különösen a réti sas (*Haliaëtus albicilla* L.) támadja meg gyakran nagy heves-séggel. Az alsó Duna szigetein vadászók nem egyszer voltak szemtanúi annak a rendkívül érdekes látványnak, mikor a «saskirály» heves szárnycsapdosással iparkodik a vidrát prédájáról elűzni, emez pedig fogvicsorítva, dühös elszántsággal védi szerzeményét s magasra felszökve egy-egy jól irányzott marással tanítja meg a szárnyas hatalmaskodót a tulajdonjog tiszteletére.

¹⁾ Dr. Giebel »Die Säugetiere«, Leipzig 1859, p. 789.

zöldes, avas fű, még a szántóföldek barázdái is átfekedtek a szomszéd határ erdejének megrikkított fái közül.

Néma volt a pusztá mindenütt. Csak úgy elvétve, nagy messzeségből hallatszott egy pár rövidebb rikkantás, a mint a szabadkai juhászok terelik össze télen is kinntanyázó nyájukat. Távol a majortól a négyesi határ mellett félkör alakban húzódik az uraság nagy erdeje, egyenes összeköttetésben a szabadkai buczkás irtásokkal. Ez erdőségekben télen-nyáron sok farkas tanyázik (illetve tanyázott régebben). Megtörtént több ízben, hogy aratás derekán öt-hat farkaskölyket fogtak el az aratók a magas rozsvetések között. Egy alkalommal pedig a négyesi juhász szoptatás pulikutájája szépen feleküdt a buczka tövébe és egész kedélyesen szoptatott meg egy farkas-csimotát.

Van ez erdőségek között egy gyengén hullámzó gyepesmező, mely mintegy száz holdnyi területet képezhet. Ez erdei mezőség nyugoti sarkában már évekkel ezelőtt a szegény megboldogult urasági vadász, a jó *Polifka bácsi* (a maga idejében híres vadász és a „Vadászlap“-ok is sokat emlegették) két kényelmes lesgödört ásított, melyek egymáshoz kétszáz lépésnyire voltak s amelyekből néha-néha rá is ijesztett az átvonuló ragadozó bestiákra. Ez elhagyatott gödröket szemeltem én ki és idevonszoltattam az elhullott birkákat is csaléteknek.

A Pista hajdu, ki mellesleg mondva igen ügyes lesi-puskás is volt, ugyancsak hűledezett, mikor éppen szent karácsony estéjén parancsot kapott tőlem az éjjeli kirándulásra.

Alkonyatra hajlott már a lanyha sugaras téli nap, amikor

vadásztársammal elfoglaltuk a lesgödöröket. Előttünk negyven lépésnyi távolságra feleküdték a csalétkül kített birkák hullái. Meleg téli bundában, lábaim alatt forró vízzel megtöltött olajos kőkorsók kellemes melegséget árasztottak a tágas gödörben. Elöttem jó kétszövű vadászfegyverem, a földbe vájt padkán pedig revolverem és vadászkésem feleküdt, vállaim és kalapom fehér lepedővel voltak beburkolva.

Pista hajdu a másik gödörben hasonlóképp türelemmel látszott várni a közelgő éjet, mely holdvilágos, gyengéd fényvel sajátos képét nyújtotta e magános vidéknek.

A bennünket minden oldalról körülvevő erdő fái a keleti oldalon még sötétek voltak, míg nyugatra és hátam mögött délen fehéres fényben úszott az erdő karéja. A hold folyton emelkedett a láthatáron, a léghen és erdőben egy zizzenés se hangzott, csak a lesgödör faláról lepergő rögöcskék koppantak egyet-egyet a lábmelegítő kőkorsó oldalain.

Egyenként eszembe jutottak az eddig olvasott vadászkalandok. Gerard kapitány igazi hősként állott előttem és most kezdtem csak bámolni rettenthetlen bátorságát. Mindig többször és sürűben tekintgettem magam körül. Hátam mögött és előttem sötétedett az erdő, a sik közepén pedig feketedett a kített csalétek . . .

Igy telt el az idő folytonos feszült várakozásban. A hold is már jó magasan

A szárazon meglehetősen esetlen a mozgása, de azért elég gyorsan talpal, az ember nem érheti utól. Érzékei közül különösen szaglása nagyon éles, látása és hallása kevésbé tökéletes. A hol nagy halastavakat csapolnak le, szaglásától vezéreltetve gyakran mértföldnyi távolságról sereglik össze a sok vidra. Hangja éles, füttyszerű.

A szabadban vad és harapós, de fiatalon befogva könnyen megszeli, mindenféle táplálékra rászokik, gazdájához valóságos kutyahúséggel ragaszkodik, engedelmese és annyira tanulékony, hogy halfogásra is betanítható.

Szaporodása nincs határozott időhöz kötve. Legtöbben a tavaszt tekintik szaporodása évadjául¹⁾, de tél derekán is nem egyszer látták kölykezni. Fiainak száma 2—4, négynél többet sohasem találtak. Fiai eleinte vakok.

Mint hogy a vidra halastavakban s egyáltalán mindenütt, a hol rendszeres haltenyésztést és halászatot folytatnak, nagyon kártékony, teljes joggal üldözi az ember. Húsát némelyek izletesnek mondják (kath. bőjti eledel), bundája — különösen télen — becses prémet szolgáltat s e végből is szívesen vadászszák. Télen a bejáró lékek közelében lesből löhető, egyes vidékeken vidraekkel üldözik, a bellyei uradalomban csónakról lövik, legtöbbször azonban vídratőrrel, vagy tányérvassal fogják. A tányérvasat²⁾ legezészerűbb a vidra kiszálló helyén a vízbe ágyazni s mintegy 3 m. hosszú lánczát valamely fa derekához, vagy gyökeréhez szorosan oda drótozni. Csalit nem szokás a vasra kötni, a helyett jó szolgálót tesz, ha az állat váltóját néhány csepp cibet-, vagy hódolajjal locsoljuk meg, ennek szagát nagyon kedveli s éles szaglásától vezéreltetve mértföldnyi távolságról is felkeresi. A száraz parton úgy kell a csapóvasat felállí-

¹⁾ Koczyn szerint a Magas-Tátrában márczius első felében párosodik (Természetrajzi Füzetek, XI, 1887/8, p. 6.)

²⁾ Nagyon czélszerű tányérvasat árul E. Grell & Comp. Haynau-ban (Sziléziában); darabja 4 frt. 20 kr.

járt az égen és ködös párak lepték el korongját. Egyszerre sebes kopogás, majd recsegő robaj támadt mögöttem a síkon s egy hosszú árnyékszerű alak iszonyú sebességgel rohant egyenesen felém, szemeim közé szórva a fagyos hó fényes szilánkjait. Ijedten húztam le fejemet a gödörben és fegyverem után nyúltam . . .

Hát — biz az csak egy közönséges tapsifűles volt, mely ott ágaskodott már előttem a kis dombon, csodálkozva bámult reám egy pillanatig s aztán ijedten iramodott a Pista hajdu leshelye felé. Oly nagynak tetszett a holdfényes havon, mint egy termetes királytigris.

Kis idő múltán mintha meglevenednék az egész környék, oly különös zúgás és zsvaj hallatszott a levegőben. Majd egy más, még különösebb zsvaj támadt a fejem fölött és valóban megrettenve húzódtam meg a gödörben, a láthatatlan zúgó szellemek után fordítván bámuló tekintetemet.

Alig ocsudtam fel ámulatomból, enyhe szellő legyintette meg arcomat s egy éles vijjogás hasította át a most már féltelmes pusztai csendet. Független magasságban fejem fölött barnás árnyat láttam lebegni és kékesen villogó szemei szikrákat látszottak szórni maga körül. Teringettét, ennek már fele sem tréfa és babonás félelemmel hessegettem az egyre le-lecsapni akaró kis téli bagolyka felét, mely a feketedő gödör fölött prédára lesve röpködött.

Most ismét hallatszott az előbbihez hasonló zsvaj és azzal is tisztába jöttem immár, hogy azt ama számtalan jegeskacsa-

tani, hogy az a megfogódzott vidrával együtt a vízbe zuhanjon s a vidra megfúljon, különben könnyen kimarja magát a kelepczéből.

Az erdészet szempontjából a vidra teljesen közömbös.

Méhely Lajos.

Kihaló állatfajok.

Irta: Sajó Károly.

(Folytatás.)

Hogy az európai hódát olyan rettentő módon kiirtották, az szintén nagyrészt a castoreumnak okozata. Hogy Szibériában még mennyi hód maradt meg, arról majdnem semmi hiteles adat nem szól.

Skót birtokosok most azon vannak, hogy az *amerikai hódát* meghonosítsák hazájukban. De mivel az európai amavval nem tökéletesen azonos, első sorban a miénk érdemelné meg az idevágó fáradozást.

Hazánkban igen sok nagybirtok van, mely az ilyen czélú telepítésre alkalmas helyekkel rendelkezik. És ha előkelő birtokosok, kiknek neve és társadalmi állása biztosítékot nyújt az iránt, hogy csakugyan áldozatokat akarnak hozni az ügy érdekében, nem pedig nyereszketni, ha ilyenek vennék kezükbe az ügyet, úgy kétségtelen, hogy az európai hódállományból még ma kaphatnának tenyésztő anyagot.

Természetes, hogy azok az állatok, melyek kezdetől fogva legkevésbé voltak hozzászokva a túlhajtott üldöztetéshez, a melyek tehát ennél fogva nehezkesebbek és kevésbé ügyesek, pusztulnak ki legelőbb, kivált, ha jól lehet őket értékesíteni.

De azért az ügyesebbek kihalása is sokfelé mutatkozik, ha nem is olyan rohamos tempóban.

Azt pedig számtalan példa bizonyítja, hogy a félre-első exotikus országokban az efféle rombolás, mint már

falkák okozzák, melyek e télen nagy mennyiségben vonultak a még be nem fagyott vizek felé. — Az éjjeli szürkület most borongani kezdett és én nem tudtam, mennyi az idő. Hallgatózom . . . úgy tetszett most, mintha nagyon messze benn az erdő közepe táján egyes szaggatottan elfojtott hangokat hallanék.

Nyomban utánna a hátam mögött is hasonló nesz keletkezett, mintha egymásnak felelgetnének ama sajtáságos fuvolaszerű hangokon.

E hangokat most hallottam életemben másodszor. Először akkor ösmertették meg velem a szabadkai juhászok, midőn egy izben velök tölték egy éjet a szárnyékok mellett.

— Igy „tutul“ a farkas ifju uram — mondta akkor az öreg számadó-juhász és én e „tutulás“-t most hallom másodszor . . .

Azután egy darab időre csend lőn, csak a szívem szapora dobogása hallatszott.

Oly elhagyatottnak éreztem magam az egyedüliségben, pedig mellettem voltak fegyvereim s nem messze tőlem hű vadászársam, a Pista hajdu, kivel elhatároztuk, hogy a legelső lövésnél segítségére megyünk egymásnak.

Megvallom őszintén, hogy biz én féltem. Vajjon a Pista hajdu mit gondolt e pillanatban? Vajjon bátrabban viseli-e magát mint én?

De csitt — mi volt ez! Mi az ott a csalétek körül? Minő árnyékok keresztezik ott egymást? Most eltűnnek. Mintha húsmarancangolást hallanék! . . .

egy ízben említettük, igen gyakran még nagyobb méreteket ölt, mint Európában. Nemcsak az amerikai bölény és az afrikai elefánt, hanem egész sereg más állatfaj is illusztrálja ezt az igazságot.

A *fóka-félék* is igen feltűnő módon tesznek erről bizonyosságot. Míg a bizalmatlanabb és mozgékonyabb fajok még Európában és szomszédságában is fönnt bírták fajukat tartani, habár a sűrűsödő lakosság elől mindinkább a lakatlanabb tájakba hátrálnak (pld. a borjú-fóka és a grönlandi fóka), addig éppen földgömbünk túlsó oldalán látjuk e téren a legsomorúbb idevágó pusztulást.

Igy például az *elefánt-fókát* (*Macrorhinus leoninus* = *Phoca elephantina*), mely ormányától kapta nevét, majdnem egészen kiirtották már Délamerika partjairól, a Tüzföldről és a Falkland-szigetektől, hol azelőtt igen gyakori volt. Ez a fókafaj óriási nagy állat (5—6 m. hosszúra is megnő és 3000 kg. súlyt is elér), de meglehetősen nehézkes és ügyefogyott állat. Csakis így érthető, hogy rengeteg kiterjedésű lakóhelyeiről, melyek a délamerikai egész csendes tengeri partvidéket föl egészen Kaliforniáig magukba foglalták, talán az utolsó föig kiirtódott már, dacára annak, hogy az ötvenes években még tömegesen óriási csordákban sütkérezett a tengerpartokon.

Negyven év elég volt ahhoz, hogy ezt a rendkívül becses állatot, úgyszólván egy egész világrészt fölölő hazájából a vadászok eltüntessék.

Csodálatosnak látszik kezdetben az ilyen jelenség az avatatlanok előtt, a kik abban a tévedésben vannak, hogy a természet kincsei kimeríthetetlenek és azt hiszik, hogy ha valamelyik hasznos állat milliónyi főszámában él valahol, emberi kéz még csak meg sem bírja ritkítani. Az ilyen tévedés és amellet a megszokott indolencia tartotta tétlenségben azoknak a hatóságoknak tagjait, a a kiknek sürgős kötelességük volt volna a kellő időben véget vetni az említettük rablógarázdálkodásnak.

Hogy megértstük az elefánt-fóka esetét is, mely

különben úgyszólván másolata az amerikai bölény sorának, csak annyit kell tudnunk, hogy ez a fókafaj a legkényelmesebb zsákmány, mely úgyszólván egészen védtelen és menekülni nem bíró prédául kínálkozott az efajta igen jövedelmező expedíciók számára. Egyetlenegy vadász — helyesebben: *mészáros-kompanya* — nyolcz nap leforgása alatt a bőség idején 1200 darab ilyen nagytestű állatot birt leíteni. *Coreal* is dicsekedett vele, hogy egy ízben 40 bérenczével partra szállva, 400 fokát mészároltatott le félóra alatt.

Ha az európai és amerikai állapotok közt még egy összehasonlító esetet kerestünk, találunk ilyen a két *barát-fókában*, melyek közül az európai (*Monachus* = *Stenorhynchus albigenter*) a mi tengereinkben már megritkult ugyan, de mégsem pusztult ki annyira, mint amerikai testvére, a *Monachus tropicales*, mely pedig azelőtt Florida, Yucatán és az Antillák partvidékein nem volt ritka. Mivel az utóbbi években már valósággal eseményszámba ment, ha valahol egy darabot pillantottak meg belőle, nagyon is lehetséges, hogy ma már tökéletesen kiveszett.

Nagyon könnyű dolog volna az ilyen helyrehozhatatlan veszteségeknek elejét venni. Éppen a fókákra vonatkozó igen tanulságos példa áll előttünk, melyet mindjárt el fogunk mondani. Egyébiránt igazságtalanok volnánk, ha az illető exotikus országok kormányáról azt mondanók, hogy éppen semmit sem tesznek. Ámde az idevágó intézkedéseknek csak akkor van értékük, ha *idején* lép-tetik életbe. Mert igaz például, hogy négy év előtt a chili-i kormány az ő partjain négy évre tiltotta a fóka-vadászatot, melyet ott azelőtt egész sereg idegenből való, jött-ment kalandor zavartalanul űzött. Két hadihajót is rendelt ki, hogy az említett intézkedésnek érvényt szerezzen. Csakhogy kérdés, vajjon van-e ott még csakugyan megvédeni való? Az elefánt-fókát legalább akkor már általában a kihalt fajok közé sorozták.

Hogy az előbbieken már több példával bizonyí-

E pillanatban az erdő szélén egészen közelről hosszas vonítás hallatszott, melyet nyomban egy másik követett a csalá-

étek irányából. Semmi kétség. A farkasok ott vannak a családok körül — míg egy másik a hátam mögül közeledik erre felé . . . Itt a döntő pillanat. Fehérlepedős süvegem lecsúszott a fejemről, gyorsan irányoztam . . . egy döröglet . . . s én csendesen meghúztam magamat a gödörben . . . Hallgatózom, vajjon ropog-e a hó? Jön-e már a Pista hajdú rohamléptekkel felém? Vártam. A Pista hajdú nem jött! . . .

Végre türelmet vesztve, kilöttem fegyverem egyik csövét a levegőbe. A Pista hajdú erre sem mutatkozott.

Csak nem ölték meg a farkasok? Egy erős elhatározás — és fegyverestől kiugrottam a legdörögből s a Pista nevé kiáltva rohantam egyenesen az ő leshelye felé.

Bámulatomban kővé merevültem állottam meg a gödör szélén. Üres volt! . . .

Körülottem mélysé-

ges csend, csak a fákról fölriadt varjúsereg lassú szárnyverése hallatszott s a nem messze lévő juhászlak ablakán csillogott ki egy párányi fény sugarca. Odasiettem tehát és bepillantottam a szürke papírral kifoltozott törött ablaküvegen.

A Pista hajdút láttam meg legelőbb is, a mint éppen akkor söpörte be a bankba tett diót az asztról; míg a szép Sas Julcsa nevetve kapott a dió után s hangosan ígérgette a kölcsön visszaadását.

E kép gondolkodóba ejtett. Istenem, hiszen e szegény fiut én vontam el az édes családi körből s rákényszeríttem, hogy velem, rideg legényemberrel kinn a zord éjszakában — e mai szent estén farkasokra lessen. Talán fázott is kinn a gödörben, engem pedig nem akart háborgatni szenvedélyem üzésében . . . Megbocsájtottam a Pista hajdúnak.

Azután magam is nekimelegedtem a duráknak és világos reggelig vigan töltöttük az időt a szép juhászleány közelében. Reggel aztán a családok összeszedésénél bejártuk a környéket és csakugyan négy vagy öt darab farkasnak legfrissebb nyomait fedeztük fel leshelyeink körül. Lövéssem nem talált s a bestiak ép bőrrel menekültek.

Azóta a Pista hajdúnak is, meg nekem is van már család. A kis Jézuska kegyelméből jó meleg kályha mellett mesélhetem el minden éstendőben e kis, igazán megtörtént vadász-kalandot; de bajosan lesz többé alkalmam és kedvem még egy karácsony éjet tölteni a farkasok között.

Csényi Gyula.

tott jelenség, az t. i., hogy exotikus országokban az állatfajok, még pedig a legtömegesebben képviseltek is, ha vadászat tárgyát képezik, gyakran rohamosabban kipusztulnak, mint a régen civilizálódó Európában, ennek többféle oka lehet. Sokan talán a hiányos vadászati törvényeket tartják e jelenség okának. Csakhogy a jelenlegi vadászati bérleti rendszer ezt bizony nem igen igazolja. Némely vadászati bérlők a bérlet lejártának közeledtekor bizony mindent lelőnek, a mit hajtóval és kutyával puskacsővük ügyébe juttathatnak. Azonkívül például a hód Németország ama részein, hol még máig fönmaradt, helyenkint egyáltalában semmiféle kiméletben sem részesül, mert egész éven át üldözhető.

Sokkal valószínűbbnek tartom azt a föltevést, hogy az európai állatok az itteni lakosság fokozatos gyarapodásával és a vadászfegyverek fokozatos biztosságával annyira-mennyire lépést tartottak és legalább részben óvatosabbak, a veszély kikertülésének mesterségében ügyesebbek és tanultabbak.

Míg ellenben az idegen világrészek emberektől gyéren, vagy éppen nem, de mindenesetre kezdetleges fegyverzetű és — a mi fő — vadállományukat czéltudatosan kímélő bennszülöttektől lakott vidékeik nem volt okuk az állatoknak a nagy félnékre és óvatosságra. Mikor azután ilyen tapasztalatlan állapotban egyszerre, minden átmenet nélkül az európai tökéletesebb lövőfegyverek hatókörébe jutottak, természetesen tömegesen kellett elhullaniok eme szokatlan biztossággal sújtó veszedelem alatt.

Ezzel azonban egyáltalán nem azt akarjuk mondani, hogy a pusztulás folyamata, ha idején nem ellensúlyozzák, nálunk Európában nem fog szintén az eddig fönmaradt állatok legnagyobb részének kihalásához vezetni. Ha talán itt-ott nem is oly rohamosan, de bizony egész földünkön általában ez volna a jövő képe, ha ennek a szomorú állapotnak öntudatosan ellene nem dolgozunk.

Ha például földségünk éjszaki részeinek tengerpartjain és ezek közelében a fóka-félék vadászainak ezután is szabad lesz egészen a maguk önkénye szerint cselekedni, akkor előbb-utóbb valamennyi e családbeli állat, a nagyon becses *rozmárral* (*Trichechus rosmarus*) együtt úgy fog járni, mint az amerikai elefánt-fóka. Földségünk arktikus fóka-féléi, a rozmárokkal együtt, az

utóbbi 4—5 évtized folyamán előbbi mennyiségük $\frac{1}{4}$, vagy éppen $\frac{1}{5}$ részére csökkentek meg. És ilyen megfogyás — ezt minden eddigi efféle eset (alka, hód, bölény, őstulok stb) tanúsítja — a végső katasztrófa küszöbön álltát szokta jelenteni. És ebben a tekintetben is hiába bizakodunk az idegen világrészek eddig tévesen kevésbé veszélyeztetettnek tartott állományában és abban, hogy ott talán egyik-másik itt már eltűnt vagy eltűnő faj majd tovább megmarad.

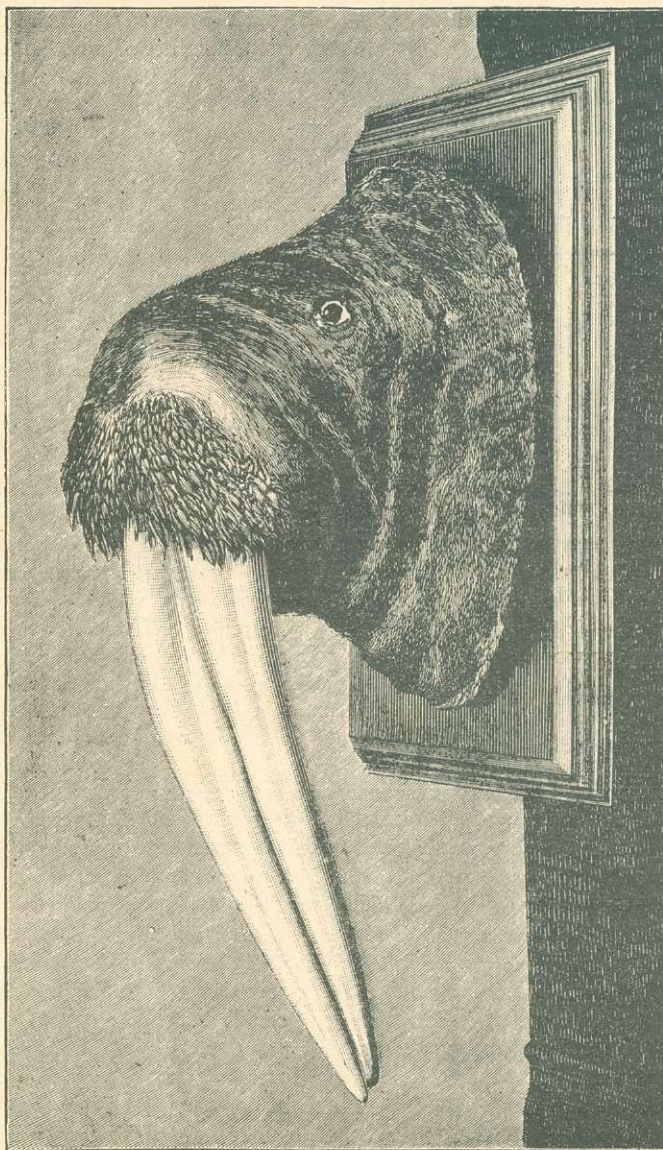
Mert például a csendestengerek rozmármennyisége, daczára annak, hogy ott számbavehető üldözésnek ez az állat csak 1860 óta, tehát csak vagy 38 év óta van alávetve, manap már jobban megfogyott, mint az európai állomány. Egyébiránt a csendestengeri rozmárt a szakemberek egy része egészen önálló, az atlanti formától elkülönült fajnak tartja és *Trichechus obesus* külön névvel jelezi.

Hogy a csendestengeri állomány olyan veszedelemben forog, ezt könnyen megmagyarázhatja egy-egy statisztikai adat. Tudnunk kell, hogy 1870-től 1880-ig kerek számmal vagy százezer rozmárt mészároltak le a paczifik tenger megfelelő partvidékein. Ha ilyen esetekben az illetékes körök semmit sem tesznek, hogy az ilyen meggonddatlan tékozlásnak útja be legyen vágva, akkor valóban nem mondhatunk rájuk egyebet, mint azt, hogy fogalmuk sincs arról, hogy a mai emberiségnek erkölcsi és becsületbeli kötelességei is vannak a jövő emberiséggel szemben. A „kormányzás“, ha t. i. ezt a kifejezést az adminisztráció ki akarja érdemelni, az előrelátás, az előre való gondoskodás tudománya. A kinek nem ez az elve, az lehet rutinos bürokrata, de semmiképen sem államférfi.

Mert micsoda értelme van annak, ha egyrészt avval dicsekszünk, hogy ennyire meg

annyira haladunk és művelődünk, de másrészt aztán a legkíméletlenebb ragadozó állat és a számtalan máról holnapra élő állattal helyezzük magunkat egy színvonalba, a sokkal okosabb és takarékosabb vad népek nivóján pedig e tekintetben jóval alább helyezkedünk.

Ha végignéznünk különféle társadalmi rétegeinken, valóban majdnem csak az erdészet hívatott apostolai közt találjuk meg a távol jövő számára dolgozó munkások megbecsülhetetlen tulajdonságait. Ők igazán nemcsak a mai kor, hanem ép úgy, vagy még inkább, az utánunk

ROZMÁR-FEJ.

következő generációk számára dolgoznak. Mi lenne a mi vén Európánk már, ha még idejekorán ki nem fejlődött volna a kultúrállamokban az erdészek áldott munkas és hatásköre! Az igazi vadászok szintén mindig vadóvók is.

De térjünk vissza a fókafélék viszonyaihoz és igyekezzünk megtudni, vajjon kellő intézkedéssel nem lehetne-e a tenger e kincseinek elpocsékolását megakadályozni? Szerencsére, igenis lehet. És az egész dolog olyan egyszerű — tulajdonképen nem is egyéb, mint egy pár rendelet és a parti őrizettel megbízott hajók számára egyszerű instrukciók kiadása.

Mai prémkereskedésünkben a *szilzskin* angolul írva: «sealskin» a legbecsesebb prémek közé tartozik. Ezt a *medvefókák* (*Ostaria ursina*) szolgáltatják.

A *Pribilov*-szigeteken volt kezdettől fogva egyik főtanyájuk, hová az év négy hónapjában ellés, szoptatás és párzás végett megközelítőleg majdnem öt millió medvefóka szokott összegyülekezni. A mult század végén és ennek a századnak az elején, mikor a szilzskin-bőr divatja nagyon kezdett terjedni, egyszerre boldog-boldogtalan, a ki csak hozzájuk férhetett, »vadászataukra« adta magát; ami nem valami nehéz mesterség és a jóformán védtelen állatok egyszerű és tömeges lebunkózásában állott. Volt olyan eset, hogy egyik helyen 800,000 darab bőrt halmoztak össze bolond könnyelműséggel és mivel ilyen nagy tömeget kellően földolgozni nem bírtak és a bőrök romlásnak indultak, a készlet $\frac{7}{8}$ -adrészét, tehát 700,000 bőrt részint elégették, részint a tengerbe dobtak.

Ilyen örült garázdálkodás közben nem csoda, hogy a kifogyhatatlannak hitt óriási medvefókaállomány évről-évre csökkent és 1811-ben a *Pribilov*-szigeteken a hajdan szokásos szákmánynak már csak egy tizedére tudtak szert tenni. Öt évvel később már mindössze csak 3000 drbot bírtak elejteni, ami az előbbi 4–5 millió főnyi állományhoz képest már a faj előre látható kihalását jelentette. legalább az említett szigeteken.

Mivel az illetékes orosz kormányának érdekében állott, hogy ez a jövedelmező kereskedelmi cikk végképp el ne pusztuljon, rendeletet adott ki, mely az üldözött állatok kímélését célozta. Azután évenként megállapították, hogy mennyit szabad elejteni, és pedig *kizárólag csak kiskorú hímeket*. Ettől fogva a fókaállomány évről-évre ismét szaporodni kezdett, még pedig olyan örvendetes mértékben, a minőt, a már küszöbön állott kihalás idejében, senki sem mert volna remélni. Most tényleg ismét *majdnem öt millió medvefóka* szállt ki minden év tavaszán a *Pribilov*-szigeteken és ebből az óriási mennyiségből évenként csak 100,000 fiatal hím szabad elejteni, melyek prémje kereskedésbe kerül, húsuk pedig az illető szigetlakók egész évi táplálékát szolgáltatja. Ugyanilyen szabályok szerint jár el ma az Aljaszka-társaság a *Behring*-tenger amerikai partjain is. Egyébiránt idők folytán az egész ottani fókavadászatot ez a társaság vette bérbe, úgy az amerikai, mint az ázsiai parton és a két partvidéken és a hozzájuk tartozó szigeteken nem egészen 200,000 darabot ejtenek el évenként. A meddig ez az okos prakszis és mértéktartás érvényben marad, addig az ottani fókaállomány újabb megtogyásától természetesen nem lehet tartani; sőt inkább évről-évre való szaporodás várható, a mi az illető bérlőtársaságnak is érdekében áll, a mennyiben így az élejtendő fiatal hímek mennyisége növekedni fog.

Hogy a szabad fókamészárlást ott így eltiltották, az persze sokaknak, akik onnan pénzelték, nem

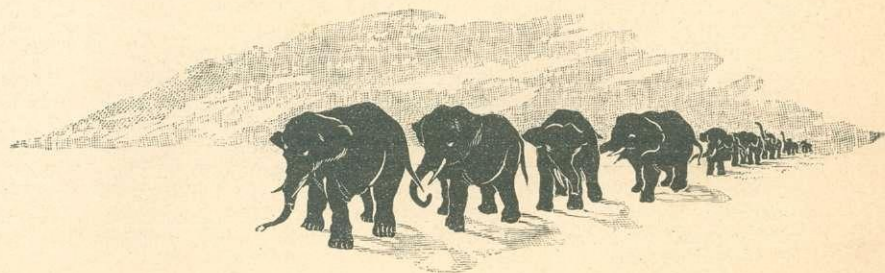
tetszett és protestálásban nem is volt hiány. Ámde a fókákat hajdan szabadon bunkóztató emberek olyan oktalan módon csinálták a dolgukat, hogy — ha gazdálkodásuknak útját nem is állották volna — ma már úgysem volna nekik mit vadászniuk, míg így az illető tenger tömérdek húst és prémet szolgáltat továbbra is az emberiségnek.

Azt hiszszük, ez a példa éléggé ékesen szóló módon illusztrálja azt az igazságot, hogy földünk még megmaradt állatvilágát okos intézkedések segítségével milyen könnyű volna megmenteni. Utóvégre is földünkön élő növény- és állatfajok fönntartásához, a bennük rejlő tudományos és nemzetközi kincsek megmentéséhez az összemérségnek van joga és az egyéni tetszésre nem lehet rábizni azt, hogy egyikét vagy másikat az utolsó szálig, illetve az utolsó főig kiirtsa.

És ugyanezt a fölfogást kellene alkalmazni a *czet-félék* vadászatában is, mely eddig egészen szabadjára van hagyva, és ennek folytán eme legnagyobb földi állatok évről-évre szintén rohamosan pusztulnak. Szinte komikusan hangzanék, ha nem volna olyan szomorú dolog, mikor a czetvadászok betöltik a világot jeremiádjakkal, melyek a czetvadászat előre látható meddőségét kezdik a jövőre nézve jövendőlni és jövedelmük megcsappanását már most évről-évre konstatálják. De hát ki az oka annak, hogy azok a szegény czetek annyira fogynak? Talán azon ütköznek meg a czethalász urak, hogy azok az oktalan módon üldözött állatok az ő kedvükért nem tesznek szert nagyobb szaporoságra, mint a mennyit a természet rájuk hagyott? Vajjon ha a czethalászcsapat egy-egy ilyen állattal találkozik, eszébe jut-e csak egynek is, hogy különbséget tegyen kicsi és nagy között? Bizonyára nem; öregét-apraját leölik, a hol csak érik!

Már pedig a czetállomány is *tőke*. Ha csak a kamatjából fogyasztanak, időtlen-időkig gazdag lenne a szákmány, olyan, mint kezdetben volt. Ha azonban magát a tőkét fogyasztják (és csakugyan ezt teszik), akkor természetes, hogy maguk alá vágják a fát és nekik van legkevésesebb joguk a jajgatásra, hanem igenis van nemcsak panasza, de erélyes közbelépésre is oka és joga az *emberiségnek*, melyet így megrabolnak.

Ha az éjszakai tengerek czetje (*Balaena mysticetus*), mely a hajókra veszedelmes jeges tengerek közt még meglehetősen jó búvóhelyeket talál, ma még valamelyest tartja is magát, sajnos, már sokkal kevésbé mondhatjuk ezt a *potvalról*, vagyis a *nagyfejű czetről* (*Physeter macrocephalus*), mely a jegestenger-vidékeken nem jól érzi magát és melyből éppen ennek folytán ma már csak félannyit tudnak évenként elejteni, mint 40 év előtt. Ez pedig nemcsak egyszerűen felényire való leapadás. Mert tekintetbe kell venni azt is, hogy ma a czethalászatot sokkal több hajóval és nagyobb apparátussal üzik, mint hajdan. És ha *mindennek daczára* az eredmény félakkora, mint hajdan volt, akkor föltételezhetjük talán, hogy a potvalók állománya nemcsak felére, hanem inkább negyedére zsugorodott össze már annak, ami az ötvenes évek elején volt.

Epilógus. A karácsonyi és szilveszter napi vig társas vadászatok lezajlása után végkép szegre kerülhetne a puská a szalonkaidény elkövetkeztéig. Valódi telivér-vadászt alig is érdekelhetnék elcsenevészedett, min-

den nagyobb emóció nélkül szinte bottal is elűthető „vadak”, minők a januári fülesek, szegények, melyeknek még megmaradt nagyobb-része ugyanis alighanem epileptikus rohamokban szenved már a koczapuskások („szontagszok”) folytonos hajkurászásai és esetlen durrogatásai miatt. Hanem hát hiába beszél az ember annak a vérszomjas hadnak, mely minden vasárnapon, minden ünnepen és még Szilveszter napján is ott látható állig felfegyverkezve a vasuti indóházak várótermeiben, mert azok ameddig csak lehet, nyúlhalál és folyton csak nyúlhalálra áhitoznak — még talán álmukban is — és pedig azoképpen a falusiak, mint a városiak. Mert egyforma a koczapuskás mindenütt! Hogy engednék el tehát az *utolsó* napot, a január 31-ét! Hisz a közelmúlt szép napokból az „utolsó hajtások” (értsd a fehérásztal körül) muzsikaszóval, gyakran szép szemek villogásával is lelkesített emlékei, nem egykönnyen párolognak el a túlvérmes Stüssi-kelekből — kivált a fiatalabb résznél, mely — mint mondtam — mindig s minden alkalommal ugyancsak vérszomjas; amely tulajdonság a temperamentum kifolyása is lehet ugyan, de semmi esetre se mondható nemesen vadásziasnak. Az igazi Nimród sohasé telhetetlen, sohasé vadfalánk. Szereti, óvja a vadját és nemcsak azt sajnálja — a miket nem ő lött meg . . . Nem avasváltás ez, a vadfalással jóllakott közönyösség kifolyása, a mely az „elsavanyodott kedélyvel együtt jár a vén Stüssiknél” — mint a rágalom vitatja, hanem egy nemesebb érzékből veszi folyományát, mihez a kontár szontagsz-népek távoli ér-zéke, semmi konyitása sincsen. Azért találkozzunk január 31-én azokkal a különös, ryakig csizma és állig fegyver alakokkal, melyek tengernyi szerelvényeit éktelen csörömpölésével még a mozdonyok dőbörgését is felülmulják. — Elfutja az embert a mérge, ha látja ezt az inváziót a vasuti indóházak felé vonulni; de másrészt megint kacaghatnája is támad, ha kifejlődik előtte az a sajátságos, tarka kép, melynek mindenik alakja egy-egy operettebeli figura benyomásával hat az emberre. Mintha nem is vadászatra, hanem fegyveres kalamajkára rukkolnának ki ékes, a koczapuskást azonnal jellemző „kosztüm”-jökben! A kalapjok, a kabátjok, a nadrágjok és egyéb mindenfélétük mind valami különös: anglus és egyéb feleszü nácziók „izlésében tartva”, a miken nem lehet eleget csodálkozni. Így például mindjárt a kalapnál kezdődik amaz érdekességek sorozata, a melyek oly hirtelen hatásokat képesek előidézni a megbomlott izlés ötlet-körében. Ez ugyanis (már t. i. a *kalap*) „gyönyörű” fantásie formában van „tartva”, araszos pemzlivel és gajmós tengeri-herkentyű toliakkal kicsérimiskázva, ami rettentő „szépen fest!” A *kabát* maflandi stílus és bőrből való, még pedig „tiróli zerge” (értsd: bakkecske) irhájából — s mint ilyen, valódi remeke a csizmadia — akarom móddani a szabóművészetnek — negyven darab zsebbel és tenyérnyi gombokkal ellátva, melyeken vad-orozslánok, valamint könyező krododil-portraitok szigorított tekintettel ékeskednek, a mi roppantul emeli a hő-sies „vad-ölő” jelleget s valami vadregényes hangulatot kölcsönöz a kül-tekintet egész összességének, a mire kétségkívül a vadász-nak a nagyobb respektus okából szüksége is van. Egészen más a *nadrág* . . . mivel ennél a praktikus a poetikussal a legszebb harmóniában ölelkezik; különben pedig túlnyomóan rokokó iz-lésben van előállítva, terjedvén egészen a térdig, míg azon alól a strimflik, majd a valódi gorilla-bőrből készült „bergstáigerok” következnek (a *ski* még nem eléggé szalonképes). Felette ösz-hangzatos kiegészítést képez, e mutatós külsőhöz mérten, a vá-logatott vadászszerelevények gyűjteménye, a melyek mindjárt a vadásztarisznyánál lekötik az esztatikai érzék osztatlan érdeklő-dését. Ez ugyanis felette elegáns holmi, elragadó tulipiros szín-ben, tarka paradicsom- és uborkamadarak fantasztikus alakjaival kiteremtettéve — illetve „díszesítve”. Egyébként pedig roppant ötletes jószág, a mennyiben ép úgy használható karman-tyúnak, mint ahogy légpárnát és bőrdudát is lehet belőle dres-szírozni; berendezését illetőleg pedig akként van szerkesztve, hogy apró vadászathoz 570 darab patrón helyet találjon

benne, — ezenkívül még egy félreeső osztályában egy öltözet alsó fehérúruha számára is térhelylyel birjon — esetleges medve-vadászatok esélyeire számítva . . . Az igazán szimpatikus tari-sznya karikájába akasztva csüngenek — minden mozdulatnál valami szépen csörömpölve — a szintén igen hatásos apróbb szerelvények, mint bibicz- és varjúcsalogatók, úgy patrónkites-ékkel aranyozva; egy fűtlyentő sipocska, egy nagyobb trom-bitácska düfla hanggal — és az obligát vadászbicsak — olló, részelő, fűrés, foghúzó és egyéb, a vadászatoknál mellőzhetet-lenül szükséges kellékekkel felszerelve. — A vállon valódi Sulcovszky-szija a remek készítményű fegyverek csüngenek: jobbról a sörétes, balról a golyóra járó. Szembetűnőleg kü-lörszági gyártmányok, arany gimplik és pinguinekkal cifrázva; míg a csövek valódi kokeboába furt „Bernhard”, „Stern” és „Kchón-damaszt” különlegességekből valók, melyeknek még a kétszázadik lövésnél se igen likad ki az oldaluk stb. stb. Ha már most ezen elragadóan vadászias külsőhöz hozzá képzeljük a mindenesetre párhuzamos vadászai képességeket, tisztán áll előttünk, hogy a január 31-iki vadászatokon a *tények* valóban *beszél*ni fognak — ha csak nem *ordítanak*, ami egyébiránt nemcsak a *hajtók* indiskrétiója, de a sörétek nagyságától is függ . . . Hanem a diszes fölvonulási invasiót a vasuti állomá-sokhoz, kint a boldog vidéken más természetű ugyan, de a dő-loggal viszonyos mozgalmak előzik meg. Mindenekelőtt roppant pusztítások tétetnek a húsosabb malacz- és baromfikörökben; majd a nyúlak vétetnek számba s egyuttal a jobbkinézésiek le is bélyegeztetnek, minthogy félig megfagyva levén, igen szelidek és kézzel is megfoghatók; — egyben ki lesz adva a csöszök-nek a rendelet a fekete reverendát hordó „pápista varjak” hes-segetésére, nehogy a díszvadászat elkövetkeztéig mind agyon-gyóntassák a fülesek kint a határban. Különben pedig lázas tevékenységgel folynak az előkészületek: levelek írónak, ize-netek hozódnak és táviratok kalapáltatnak a szelrőzsa minden irányában. Az izgatottság nagy és folyton növekedőben. Egyéb-ről se foly a szó, mint a küszöbön lévő vadászünnepegről. Mindenki levelet, táviratot vár és mérge, ha nem jön; ha pedig jön, — e körülmény csak hatványozólag hat — kivált az asszo-nyok készülődési buzgóságára és a sütés-fészesek roppant ará-nyokat öltenek A szolgáltók egyebet se tesznek, mint a boltba szaladgálnak és sok üveg eltörök . . . A speczerajos nem győzi a patronokat szállítani; míg a boltos legények naphoszat söré-tet mérésikélnék és puskaport pakolnak, titokban csekélyebb mennyiségű porzóval egészítvén ki a mértékhiányos dózisokat, mitől a puskák majd igen jól fognak löni . . . Természetesen az asszonyok is jóformán kivészik a részeket a tevékenység-ből és sok főzőkanál elkopik, lábos elreped és szolgáló képél-tetik föl. A tyúkudvarok felől is rettentő láрма hallik, kappan, tyúk, pulyka hajkurászattik s a vadászgazda remek dressurájú vizslaja apportirozza elő a kiszemelt kövér példányokat a kés-alá. Az embereket a legtökéletesebb kergetés környékezi a ré-mítő láрма és fölfordulásnak miatta; — de erről tenni nem lehet; miért is mérge mindenki, kivált a hölgyek, kik agyon akarják csapni a macskát, mert a drága jó tejföltre jár. A kedves daxlinak leütették az innenső lába, mert a pecsenyés tálban falatozónan éretett stb. stb. Végre elérkezik a várvavárt nap . . . Általános megkönnyebbülés, miután már a levegő is explodálni készült. Az utolsó vonattal rukkolnak be a vendégek — sokan Pestről s miután ez bizonyos: a hölgyek otkolónért hirtelen a patikába szalajtanak . . . A Perronon összekerül a helység összes előkelősége — mindenki jól égő lámpással ellátva, mert a sár nem kicsi, a sötétség meg nagy. Végre fűttszerű nyeffetés hangzik s csendes méltósággal betolakodik a helyiérdékű for-galmi alkalmatosság; egy pöntér vizsla lóhol mellette, mely az úton véletlenül kiugrott a kupéablakon. Némi nyöszörgés és hosszabb nyikorgás elkövetése után megveti a lábát — illetve megáll — még egy különleges berregést is cselekedvén, — a füst-től lehető vékonyan lehelő kerekcs gözedény s a másik pillan-tban nyalka és kevésbbé nyalka Stüssikkel lesz ellepve a tér, a kikhez egyébiránt már volt szerencsénk . . . Következik aztán a vég bevonulás, miközben rakéták eregettetnek és üdvövések történnék. Elöl lámpásos emberek haladnak, kik sűrű gyufa-gyujtogatásokkal is igyekeznek a harapásra alkalmas sötétséget átláthatóvá tenni; míg némelyek hosszú tapogató botokkal a mélyebb vermeket obszerválják, nehogy a nagy sárba fulladjon valaki. Így érnek haza. Akkorára már tálalva van — és követ-kezik magnum-áldomás a meglövendő nyúlak bőrére. Az animó kitünő, miért is az eszem-izszomnak csak az ünnepélyes vadászatra való kivonulás vet véget. A nap már „süt”, a varjak ká-rognak és a kocsisok káromkodnak a lovak körül. A készülő-dés nagy hejhujázások közt veszi kezdetét, miközben némelyek — nem tudni mi okból — a szifonon át akarnak a szabdab-

kijutni . . . Végre az egész Stüssi-sereg kocsira, szánokra rakatik és kezdetét veszi a kivonulás. A hölgyek kendőiket lobogtatják, a czigány fölvaltva a „Rákóczy-induló“-t és a „Schneider Fáni“-t húzza (egy urnak nagyon tetszik) . . . általános lelkesedés. A gyerekek rekedtre ordítják magukat, a kutyák vonítanak, a macskák pokolegyháza felé iramodnak stb. stb. — — — S hogy aztán mi történik odakint? Semmi egyéb, mint az ilyen „kedélyes vadászatokon“ *rendesen* történni szokott, a hol minden egyes puskás „rendezői“ szerepet vindikál magának; de miután ez már megszokott állapot, tehát rendkívül „kedélyes lefolyást“ is biztosít — eltekintve néhány jelentéktelenebb pofonsőréteztől, mik egyébiránt legfeljebb csak hajtókörökben szűlnék némi jézusmáriázással kiczifrázott indignációt — és nem is felette számosak az ily esetek, mivelhogy minden értelmesebb hajtó körülbelül tájékozódva van már az iránt, mely vadászurak azok, kiknek kezében a bot is elsül, avagy a melyeknek puskázásai alkalmával a már eleve jól begyakorolt magas levegőugrás applikálása szükségeltetik, hogy a nyúlnek szánt, ám czéltévesztett serétek szépen a talp alatt passirozzanak — és hogy a szemüveges urak lödözéseit megelőzőleges gyors hasravágódások nemcsak hogy tanácsosak, de egészségi szempontból felette hasznosak is, mert . . . stb. stb. — — — Így folynak nagy vígságok és vígaszságok közt a „kapuzáró vadászatok“ s mivel a január 31-et nem követi a 32-dike — sok lehetetlen Stüssi nagy sajnálatára, — tehát végre a csönd áldása száll erdőre, mezőre és nyugalom, a szegény vadak agyonzaklatott világára, mert február 1-től kezdve **tilos a vadászat!** — Az igazi, lelkiismeretes vadász törvénytisztelete szalutál a paragrafusoknak — s azzal szegre kerül a puska. Úgy legyen!

1. Tilalom és vadászat. A vadászati törvények rendelkezéséhez képest február hó 1-től kezdve augusztus hó 15-ig beáll az **»általános vadászati tilalom«**, mely idő alatt hajtókutyákkal (kopó, tascó, agár, komondor, vagy egyéb hajtó ebbel) egyáltalán nem szabad vadászni (9. §.) Tilos tehát löni e hó 1-étől kezdve már nyulat, füzánt és tüzokot is, általában a sörtevadon és a kártévőkön — illetve ragadozó állatokon kívül minden hasznos vadat. Azonban a törvény egyes vadnemekre nézve külön megállapodásokat is tartalmaz s szabályozza lelövési idejüket az általános kereten belül, így a fővadat illetőleg: a szarvasbika tilalmi idejét október 15-től július hó 1-ig tartja fenn (9. §. a), a dámbikáét november 15-től július 1-ig (9. §. a); a szarvas- és dámtében, valamint az özsutáét január 1-től október hó 15-ig (9. §. b); az őzbakét január hó 15-től ápril 1-ig (9. §. c); a zergéét december 15-től augusztus 1-ig (9. §. d). A szárnyasvadaknál: tilos löni a siket és nyírfajdkakast június hó 1-étől márczius hó 1-ig, a jérczékét (tyukokat) pedig minden időben (9. §. e); — a császár-madarat december hó 1-től augusztus hó 15-ig; viszont a füzánt, tüzokot (és nyulat) február hó 1-től augusztus hó 15-ig (9. §. f); ellenben a fogolyra már január 1-től (augusztus 1-ig) tilos a vadászat (9. §. g), az éneklőmadarakra pedig minden időben. „A madarak közül kivételt képeznek a vándor- és vízi-madarak, de ott hol ez utóbbiak költenek, a párosodás és költés időszaka alatt a tilalom rájuk is kiterjed“ (9. §. 11.). — A vadászati törvény külön rendelkezése még a következő: »Szabad időben is tiltatik minden szörmés vagy szárnyas hasznos vadat törökkel, hálókka, hurokkal elfogni vagy megölni, különösen tüzokot ölmosesők alkalmával behajtani vagy agyonverni“. »Kivételt képeznek a fenyvesmadarak, melyeket hurokkal és léppel fogni, szabad időben megengedtetik«. „Tenyésztés czéljából a befogás csak a vadászat tulajdonosai, bérlői vagy azok szakértő megbízottjai részére engedtetik meg (15. §.)«. »Kerítéssel kellőleg elzárt oly helyeken (vadászkertek), melyeken a vad ki nem válthat, a tulajdonos vagy vadászati bérlő a vadászatot minden időben gyakorolhatja és megengedheti (18. §.)«. Az általános vadászati tilalom beálltával most már csakis folyók, tavak, meleg források közelében lakó vadászatkedvelőknek nyílik alkalmuk puskájokat hébe-korba süthetgetni — vadászati szen-

vedélyök némileges kielégíthetése végett a szalonkaidény elkövetkeztéig. Hanem persze, az eféle quázi téli vízvadászatok inkább csak a kielégíthetetlen szenvedély és a kalandozási vágy táplálására szolgálnak s ritkán hajtanak valami hasznot is a konyhának — a mellett, hogy sportszerűségük teljesen hiányzik; — inkább trofea-gyűjteményünket van alkalmunk ilyenkor néhány érdekes téli vendégmadárral gyarapítani. Fialtabb műkedvelők azonban — kik nem röstelik a járást, — szórakozás czéljából ott, a hol van: a fenyvesrigók és selymfenyvesek vadászatának apró sportjával is mulathatják magukat olykor, vagy pediglen a szárnyas kártévők és ragadozó állatok után vethetik magukat és a saslesekkel is próbálhatnak szerencsét (persze a hol van sas). Ha azonban hőtlan, gyenge téli időjárás mellett állandó, sőt tartós vadlúdhuzási mozgalom fejlődik ki, e körülmény a legkedvesebb szórakozásra nyújt alkalmat még a rátarti, legkomolyabb vadásznak is, kivált élőcsalival, mely módja a vadlúdvadászatnak legbiztosabb sikert ígér és sohasem hagy cserbe, csak jól fedő leshelyről kell gon-

doszkodni s ha lehet, inkább *vetés mellett a szárazon*, mint vizen választandó, illetve készítenő alkalmas leshegy.

2. A vad tartózkodási helye. Minél szigorubb időjárás köszönt be s minél tartósabb az, a vad annál inkább keresi a sűrűs védhelyeket; csak melegebb napokon ötlenek föl nyíltabb helyeken is egy kis sütkérezés végett rövid időre. A dúvad is folytonosan az erdő legsűrűjét bújja nappalonta s mivel a mátkaszerezés ideje elérkezett, még inkább a legrejtettebb helyekre veszi magát, idebb-odább csatangolva éjjel és nappal, szimatolva nyom után s követve azt, vagy a véletlenre bízva, hogy párjával összehozza, másrészt pedig szerelmi hangok adásával is adnak egymásnak jelt a találkozásokra kószalásaik közben s mátkaszerezés céljából néha nagy utakat tesznek meg. — A téli álmat alvó állatok még búvóhelyeiken szuszogják át a napot, de e hóban már elkövetkezik az ébredés pillanata és pedig minél korábban ereszt ki az idő, annál hamarabb. Különbözik is a *medvéről* azt tartják, hogy nem alussza egyfolytában végig a telet, habár barlangját vagy vackát nem is hagyja el a szokott időnél előbb. A *borzot* illetőleg is tény az, hogy enyhébb napokon ki-kijár tanyájáról; téli álmának végleges félbeszakítása azonban a vadász közhiedelme szerint gyertyaszentelő tájban történik. — Egyébként a szőrmes és szárnyas vadfajok tartózkodási helyét illetőleg ugyanazok, mint a múlt hóban voltak.

3. Párosodás-szaporítás. E hó elejével már a *farkas és róka* erős koslatásban van és valóságos szerelmi randevukat rendeznek némely pagonyokban. A *húz* szintén pacsmagolni (párzani) kezd, valamint a *vadmacska* és — enyhébb idők elkövetkeztével — a *görény és menyét* is. A *vidránál* szintén e hóban kezd ébredezni a fajszaporítás ösztönzete; — a *nyest* folytatja a párzást; a *nyúl* is java bagzásban van. Kedvező időjárás mellett (e hó vége felé) már a *császármadár* és *fogoly* is párokba szakadozik; valamint a korábban beállító *szárnyas ragadozóknál* is fellép a szaporítás ösztöne. A *szarka* is készülődik a családalapításhoz s a *holló* ha nem is tojt még február végével, de már készül hozzá szintén, valamint e hó vége felé — ha derült lanyhaidők köszöntenek be s állandókká lesznek, — a *sasok* is kezdik egymást hajkurászni, a mi szintén a párosodás jele. — Jó szarvastehenek e hóban itt-ott már ellenek; kölykezik a *sündisznó* is, valamint a szaporább fajtájú *borzöstények* is világra hozzák magzatjaikat (3—5 »kölyket vetnek«). A *keresztesőrü madár* (*Loxia*) már kiköltötte fiókait. Nagyon nyhete telekkel e hó vége felé nemesak hogy erősen bagzik a *nyúl*, de már fiadzások is történnek (2—4 darab).

4. Prakszis. A téli hónapok között a február a legkritikusabb a vadállományra nézve s ugyancsak rá van utalva a vadász gondozására a szaporításra meghagyott tenyészvad minden neme. A szigorú, kemény időekkel tehát percze se lanyhuló tevékenységet kell kifejteni a vad jólétét szíven viselő vadásznak, hogy a törzsállományt életképességének teljerejében megtartani, illetve kellő kondíciójába visszahelyezni sikerüljön; miért is az étetők, szóróhelyek nap-nap mellett a pedántériáig menő pontossággal kezelendők s szigorú gondozásban részesítendőek a távolabb eső pontokon elhelyezettek is, mert a nehéz időkben valóságos lelketlenség volna a szegény vadat sorsára bízni s talán kényelem szempontjából nélkülözéseknél kitenni a tél sanyarúságai folytán ugys többé-kevésbé megviselt vadállományt. E mellett nagy gondot kell fordítani a mindennemű dúvad irtására is fegyverrel, fogóeszközökkel és mérgezéssel egyaránt, mert az irtóháborúra most van a legjobb alkalom, a mennyiben a párosodni kezdő kártékony elemet nemi ösztöne csoportosulásra, egymás felkeresésére készítvén, nem ritkán tömeges pusztításokra nyílik alkalom, kivált mérgezett kadaverékkal vagy mérgezett falatokkal, de éjjeli leseken dögkunyhóból is, kivált nagy farkasjárások alkalmával, a midőn bizonyos mohósággal szoktak gyülekezni a dőghúsrá és nem egy vörös kabátos ravaszdit is ledurranthat a türelmes vadász a csalikunyhó szűk részén keresztül. Hanem mihelyt lanyaha fuvalom kezd sirmi az erdő koronája felett s a havat lanyaha illetés csapja meg, — vége szakad a holdvilágos téli éjék hasznos mulatságának, mert ettől kezdve ignorálják a lomposok a terített asztal gyönyörűségét s frissbe pecsenyére vásik a foguk. Jaj aztán a szegény özeknek, nyúlaknak! Ilyenkor aztán ugyancsak résen kell állni a vadásznak, ha csak azt nem akarja, hogy a maradékvadból se jusson neki maradék, mely a rókák és farkasok fogai közt találja végmegsemmisülését! Természetesen ha ily — úgyszólván tömeges — invázióval van az embernek dolga, ez esetben csakis hajtásokkal lehet boldogulni ellenök, a minek meg van az a jó oldala, hogy a mi meg nem lövetic is, a nyugtalanítás által végleg elriasztatik és kiváltképpen áll ez a *farkasra*, az őzallomány eme legveszedelmesebb kártévőjére. A *rókákkal* már könnyebben bírhatni ha van jó (akcióképes) lyukbúvó eb kéznél, mert

a tavaszdik bakzásuk előrehaladottabb állapotában (tehát e hóban) sáncaik közé véve magukat, tacsókó segélyével könnyen puska elé ugrathatók, avagy pedig a fagy kienyhültével a kiásást lehet igénybe venni elpusztításukra (kevésbé mérges, *helyben csaholó, nem támadó* ebek alkalmazásával); de csapóvasakkal is sikerül még néha egy-kettőt ártalmatlanná tenni belőlük. Megesik olykor, hogy bakzásuk első, kezdetleges stádiumában egyes kiválasztott pagonyokat, illetve az erdő egy bizonyos részét a farkasok és rókák szokatlan nagy számban és tartósan tartanak megszállva. Ha ezt észreveszi a vadász, akkor egy *jólrendezett* hajtással (ügyes lövők közreműködésével persze) ugyancsak megdézsmálhatja a vérszomjas bandita népet. És az ily helyeken időnként mindig kerül egy-két szerelmi lázas bundás gavallér; miért is koronként nem árt a hajtásokat megismételni. Ha *hiúzzal* vagy *vadmacskával* verte meg sorsa a vadászt, azt legkönnyebben szintén pacsmagolása idejében kaphatja csöve elé, ha ugyanis hangos lakzidallal kísért párosodásuk alkalmával (ami éjjel történik) az adott cifra hangokra ügyelve, tanyázó helyök körül intéz ellenük igen óvatos, vigyázatos lesvadászokat. — Természetesen a héjakosarak, karócsapdák és más egyéb fogóeszközök e hóban is még java használatban tartandók, sőt olykor-olykor egy-egy *uhuzást* is meg lehet kísérteni változatosság kedvéért a folyton pusztító járlaton lévő héják, sólymok és karvalyok irtása céljából, de a gatyás-ölyveknek se kell kegyelmezni. E hó vége felé némelykor nagyobbfajta baglyok is kezdenek jelentkezni s itt-ott egy-egy *uhu*, sőt „*urali*“ *bagoly* is feltűnik ritkaságképen, de más kisebb bagolyfajok (*Asio accipitrinus*) is tömegesen lépnek fel helyenként. Hanem ezen szenttéavatott nappali bölcselkedőknek (de éjjente alighanem annál vérszomjasabb orgyilkosoknak) nagyon ügyelni kell a körmére s arra, hogy valamiképpen megszeretett otthonra ne találjanak féltve őrzött pagonyainkban — ha csak nem mint trófea-tárgyak, szépen kitömve vadászszobánk diszélül. Mert nagyon gyanus jószágok ezek minden szentnek híresztelt lényök daczára is; — aztán hiába, a vadász már csak úgy van vele, hogy semmiféle hosszúkörmű, gajmós orrú individuumnak nem igen tud hinni a tisztességébe . . . Ahol el van szaporodva a *vidra*, most, szerelmi lakzijaik idejében van a legfőbb ideje (és kínálkozik rá egyszersmind a legjobb alkalom is) a fegyverrel való pusztításuknak, valamint a külön e célra szerkesztett »*vidrafogó*« vasakkal is most próbálkozhatni meg a siker némi reményével ellenök. Legczélszerűbb azonban gondosan kinyomozva, kiszállóhelyein (vagy csúsztatóinál) lesni rájuk szép holdvilágos éjszakákon, vagy a hol aránylag nagyon gyakoriak, csolnokon intézni ellenök lesjáratos éjjeli vadászokat. Az e hó utolsó negyedében helyenként mind sűrűbben jelentkező nagy *sasokat* (*A. fulva*, *H. albicilla*) azonképen csakis éjjeli utánjárásokkal kaphatni a legbiztosabban puska-végre, de a hol állandó telepedésük van, nappali leseken lódög segélyével is. — Általában e hóban a vadállomány gondozása mellett a vadak óvása, illetve a kártévő elem pusztítására kell fordítani a szorgalmas vadásznak minden idejét s legfőbb igyekezetét. Persze esetleges fris hőesésekkel sohasem szabad elmulasztani a szokásos ellenőrző szemlék megtételét se, mert a fehér lepelbe beirt hyeroglifekből sok mindenről szerezhet tudomást a mesterséget értő szakvadász. Jó idő jártával a teletetésre befogott foglyokat ki lehet tenni; a fölös kakasok letarkozandók, valamint ha a kint telet foglyok között is verekedő fölös kakasok mutatkoznának, azok is elpuszkazandók a tenyésztés érdekében.

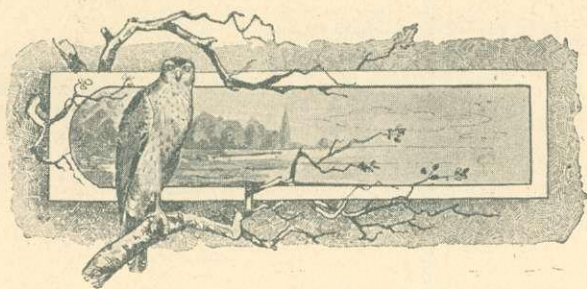
5. Állatélet-vonulás. E hó többnyire csak a vége felé kezd elveszíteni szigorúan télies jellegét; mindamellett már megdöbben a természet szívverése: az *élet* s megmozdul az az *élet* erős vérkeringése a megújulásnak, melynek minden pórusból millió atom árad zárt termékenyítő, életetadó őseréjével, hogy majdan virágpompával, bódító illattárral ünnepelhesse a földi világ a megújulás színpompás örömapjait. És ezen új korszak első mozzanata a madár-, növény- és rovarvilág bár nagyon is kezdetleges életmozgalmában nyilvánul, sőt a februári csalfa napfény néhány *lepkefajt* is kicsal az élettevékenység mezejére. De bármily macacssággal ragaszkodjék is a télidő kedély- s életlő uralmához, lassanként mégis csak győzedelmeskedik rajta az ébredező új évszak lanyaha fuvalma. A messze délen keletkező hévsóhajok szerte reppennek, illetésüktől szerteül minden dermedt, felolvad a jégkirály csillogó jégkoronája s elenyészik nyomtalanul a deresszakálu agg teste, fehér hópalástja, melyre hermelin pettyeket rajzolnak előbb a nap csókjai, majd gyászos feketeségre változtatják által minden részecskéjét: kilátzik a meztelen fekete anyaföld silány kőröival; de a *hóvirág* bájos feje is megjelen, a mely talán a kimúlt évszak lelkéből változik által szemnek tetsző földi gyönyörűséggé . . . Egy na-

pon aztán nagy zsírszenéssel suhan el mellettünk az első *sereglye* csapat, melyet rövidesen mások követnek az idegenbe tért szárnyas vándorok közül. E hó vége felé kezdenek érkezni ugyanis a *szárcsák*, *vízi guvatok* s néhány *vadkacsa* faj (köztük az *orsófarku* = *A. acuta*); egy-egy *bibicz* is felröppen már a tószélről hangtalanul, sőt *sárszalont* is lehet imitt-amott felriasztani a lápszéleken. Minél lanyhább lefolyása a tél — illetőleg minél korábban ereszt ki az idő, annál korábbi a madárfölvonulás megindulása is, noha bár külön fejlődési folyamatoknak levén alávetve, különböző fázisokon — melyek azonban nem változhatlanul ugyanazon időtartamuk (lehetnek rövidebbek vagy hosszabbak) — megy is keresztül. Nagyon természetes, hogy a korábbi keletű mozzanat csakis az u. n. korai fajknál jut kifejezésre és csakis a kevésbé kényes alakokat tereli vándorútjaira. Ily korai faj az ország délibb részein a *szélkiáltó* (*Numenius arquatus*), mely madár előhírnökei normális lefolyású téllal Mátyás napjára okvetlenül beköszöntenek. E szépíttütyölésű madarat aztán majdnem nyomon követik a *szóke*

(*havasi sneffek* (*Tringa alpina*) apró csa- atai, sőt nem valami nagy ritkaság már e hóban (persze a délvideki nagy széktavaknál és a Tiszánál) egyes korai *galambsnéff* (*Philomachus pugnax*) falkákkal is találkázni; a *mezei pacirtát* meg éppen majdnem az első melegebb napsugár vissza csalja a síkok tájaira — eltekintve attól, hogy a legtöbbször (több-kevesebb számban) ki is húzzák a telet nálunk. Az *örvös* és *kék vadgalamb*, de sőt folytonosan enyhe időjárás mellett a *hosszúcsőrű vándor* egyes példányai is felmerülnek némely vidéken, noha az *okult* még ugyancsak nagy időtávolság választja el az első szalonkák megérkezésétől. Az idegen szárnyasok még mindig a sanyarú vendégkoszt morzsáin tengetik magukat, de mind mozgalmassabb életük már a félreismerhetlen búcsúzkodás jellegét v. seli magán. — A *rigó-félék* is jönni-menni kezdenek s a kertekbe, gyümölcsösökbe is belátogatnak. Am a *verebek játéka* is kezdetét veszi a megnyílt februári délutánokon, mikor az ég alja pirosló fényt kezd magára öltetni, a mi a kitavaszkodás biztos jele.

Lakatos K.

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

A fáczán elterjedési történetéből.

A híres aranygyapju, melyért az argonauták annyi veszélylyel dacoltak, nem érte meg talán a fáradságot. De valószínű, hogy ez expedíció következtében *terjedt el a fáczán is Görögországban*, legalább Aristoteles ily értelemben beszél róla. Azt is mondják, hogy *Krózus* lydiai király *Solon* előtt keleti pompája egész fényében mutatva magát és kérdezőn tőle, hogy látott-e még valaha hasonló pompát, a nagy bölcs azt felelte, hogy mióta a fáczán tollát látta, *semmi fényűzés nem lepi meg*.

Ismeretlen lehetett e madár a köztársaság idejében Itáliában, mert *Varro* nem tesz róla említést. *Plinius* leírja, de éppen nem úgy beszél róla, mint meghonosított állatról, sőt ellenkezőleg szemére lobbantja honfitársainak eszeveszett fényűzését, hogy a *Phazus* partjáiig mennek egy tál drága ételért.

Világos, hogy a fáczán minden drága lakománál szerepelt. Rómába pro-konzulok vitték be a szobrokkal, festményekkel, vázákcal, becses bronzokkal, a hanyatló görögkor mindeme csodás maradványaival. Sem *Petronius*, sem *Juvenalis* nem szerepeltetik a római erkölcs romlottságáról adott rajzaikban, de a huszonnyolcadik császár, *Heliogabal*, tékozló őrjöngésében arra az ötletre jött, hogy az oroszánjait fáczánokkal traktálja.

A barbárok sokkal fogékonyabbak lévén a vadászat élvezi, mint a szellemi gyönyörök iránt, megtudták becsülni ez új zsákmányt s így a fáczán északra is elterjedt. 924-ben I-ső Eduárd uralkodása alatt egy fáczán ára Angliában *négy penyce* volt, a mi elég jelentékeny, de nem valami rendkívüli összeg

volt azon időben. Ugy látszik, hogy ritkábbak voltak Franciaországban és Olaszországban mint Angliában, sőt valószínű, hogy egészen *IV. Henrik* uralkodásáig nem is fordult elő más-kép, mint tenyészvad gyanánt a királyi vadaskertekben. *VIII. Lajos* kitűnő sólymászata nem foglalkozott fáczánvadászattal s csak *Ruffon* idejében kezdett e gyönyörű szárnyas szélesebb körökben is ismeretessé válni. Ekkor már nemcsak Spanyol-, Olasz-, Angol-, Német- és Franciaországban, de sokkal északibb vidékeken is előfordul, mi több, Franciaország több erdős hegységeiben is mint *vad állapotban élőt* lették föl. Egyébiránt ez volt az egyedüli vad, mely a vadállomány összes fajainak folytonos ritkulása közepette szaporodott. L.

Szerkesztői üzenetek.

Névtelen levelekre nem válaszolunk. Kéziratokat még kivételosen sem küldünk vissza.

A szegedi nimród-vadásztársaság egy teljesen begyakorolt, lövéstől nem félő szelíd *uhut* keres megvételre. Ajánlatok *Seifmann József* urhoz (Szeged) intézendők.

L. Ödön úrnak Budapest. Szíveskedjék *vezetéknevét* és címét velünk tudatni, különben elvi okokból kérését nem teljesíthetjük, noha olvasóinknak és előfizetőinknek készséggel tesszünk apró szíveségeket.

Eladó egy rendkívül finom és elegáns, keveset használt eredeti *Springer-féle* (bevésett czéggjegy) 24-es caliberű serétes lancaszter fegyver, balcső csokbor. Hord- és átható képessége *rendkívüli*. Vadászfelhagyása miatt harmadrésze árért: 65 firtért eladó. Bőv. szerk.

Gárdonyi Géza úrnak. Igaz, rövidítéssel jelent meg «Mire tanít a természet?» című czikke; eléggé sajnáljuk és kérjük, ne haragudjék érte! De későn kaptuk b. kéziratát, a lap már akkor ki volt szedve s czikke egészében már bele nem fért volna; kénytelenek voltunk tehát elhagyni belőle valamit s úgy közölni, nehogy lapunkat végkép meg kelljen fosztanunk egyik gyöngyétől.

R. S. úrnak. A M. N. Muzeum állattárának leírását nem hozhatjuk. Leghelyesebb, ha személyesen tekinti meg a gyűjteményeket, melyek nagyon megérdemlik az érdeklődést. Délélőtől naponta megtekinthetők.

B. G. úrnak. Jól teszi, ha a madárfogdosók ellen fellép! Tudjuk mink is, hogy különösen Szegeden és más alföldi városokban telente ezrével fogdosóák össze az apró madárkakat, dacára annak, hogy ez a törvénnyel ellenkezik.

TOLDI LAJOS
könyvkereskedése

ajánl vadászati
műveket és képeket,
szintügy iskolai
könyveket

BUDAPEST
II., Fő-utca 2.

Az összes *Leuckart-Nitzsche-féle* állattani fali táblák (felhúzza, faléczekkel, majdnem új, jó állapotban) olcsón eladók.
Köz. felv. a Szerk.

Telivér pedigrees-vizslák.

Angol Pointer, Angol Setter, Irish Setter, Gordon Setter, Szálkásszörű német, Símaszörű német, Griffon.

Kaphatók:

FÓNAGY JÓZSEF-NÉL
BUDAPEST,

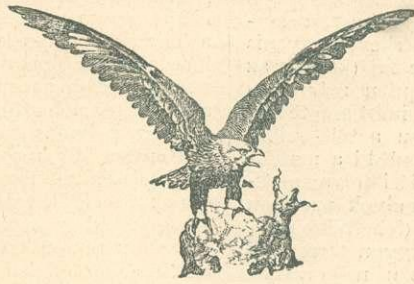
— Károly körút 5. szám. —

Kitűnően idomítva
200 frittól feljebb; költyök 50 ft.

Ugyanott megrendelhető:

Fónagy Vizslaidomítása

..... című könyv 3 forintért.

Ő cs. és kir. Fensége

JÓZSEF FŐHERCZEG

udvari szállítója,

Ő cs. és kir. Fensége

JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEG

kamarai szállítója

és

Ő kir. Fensége

FÜLÖP-SZÁSZ-COBURG-GÓTHAI

HERCZEG

szállítója.

Dr. LENDL ADOLF

műegyetemi magántanár, kép. középiskolai tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tisztj., örök. választm. v. rendes tagja,

PRAEPARATORIUMA ÉS

TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE

BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.

Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.

Leipzig, 1894: díszoklevél.

Lemberg, 1894: elismerő oklevél.

Zenta, 1895: első arany-érem.

Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.

Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.

Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem.

Brüsszel, 1897: arany-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földmivelésügyi
Minisztériumok és Budapest
Székes Főváros Tanácsának ajánlásai.

**A Magy. Nemz. Múzeum és Európa
elsőrangú muzeumainak szállítója.**

A vad tilalmi ideje Magyarországon.

Vad-fajok	Janár	Febrár	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
Szarvasbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Szarvatehén	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámsuta	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Öbök	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Órsuta	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zorga	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zergeláda	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Mazal nyúl	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Siket- és nyírfajjúk	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Siket- és nyírfajjúk	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Coászarmadar	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fácán	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fagoly	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Tuzok	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Vad és szelíd galamb	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Vándor és vízmadarak (A kistói hely kivételével)	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Eneklő madarak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Seregélyek és verébek (A kistói hely kivételével)	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Serte- és dúvad	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Üregi nyúl stb.	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Ragadozó madarak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Holló, varjak stb.	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Hajtó kutyával	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T

URSITS „Cascara-Sagrada-bora“

a 3 sziv védjeggyel.

Emésztési zavarok, aranyér, makaos szókrekedés, idült gyomor- és bélbajok ellen legjobb a világon.

I üveg 4 korona.

Főraktár: „URSITS“ gyógyszerháza

Budapest, VIII., Rákóczy-tér.

Ugyanitt kapható a világ bármely lapjában hirdetett gyógyszerészetbe vágó »különlegesség«.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrásy-út 30. sz.

Elvállal:

Asphaltburkolást,

szárazzátételt.

Vidékre is szállít

asphalt-anyagot

legolcsóbban jótállás mellett.

Dr. LENDL ADOLF intézetében megrendelhetők:

Kohaut, A Magyarorsz. Madarak meghatározó könyve, 2 frt. — **Lakatos**, Természeti és Vadász-képek, 2 frt. — **Lakatos**, Vadászhit, kötve 2 frt. — **Lakatos**, Vadászati és Madarászati Emlékeimből, 3 frt. — **Lakatos**, Magyarország nappali orvmadarai, 1:50 frt. — **Thanhoffer**, A Mikroszkóp és alkalmazása, 3:60 frt.

Iskolai könyvtáraknak számlára küldjük meg e műveket, másoknak utánvétellel vagy a pénz előleges beküldésére.

Földbirtokosok figyelmébe:

»ÜGETŐ-VERSENYLAP« KIADÓHIVATALA, BUDAPEST, ARÉNA-ÚT 36/a.

»A Természet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.